Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER ONDERTEKENING
Aan: MOCW

Middelbaar Beroeps Onderwijs

Van
Persoonsgegevens

Datum
3 december 2024

Referentie
49418286

Bijlagen
2

nota

Kamerbrief werkagenda mbo en stagepact mbo najaar 2024 nieuwe versie

Aanleiding

U heeft opmerkingen geplaatst bij de vorige versie van de Kamerbrief over de werkagenda mbo en het stagepact mbo: de inzet van de mbo-instellingen. We hebben deze opmerkingen met u besproken in de beleidsstaf van 3 december 2024. Met deze nota bieden wij u een nieuwe versie van de brief aan, waarin de opmerkingen verwerkt zijn.

NB: om de brief tijdig voor het mbo-debat van 11 december te versturen, dient de brief uiterlijk 5 december aan de Kamer te worden verzonden.

Geadviseerd besluit

Indien u akkoord bent met de aangepaste brief kunt u deze ondertekenen.

Kernpunten

- Ter voorbereiding op de staf hebben wij een korte notitie aan u opgesteld. Deze vindt u in de bijlage bij deze nota. De notitie richtte zich op de door u voorgestelde optie om de kwaliteitsmiddelen met een efficiencykorting naar de lumpsum over te hevelen.
- In de staf heeft u aangegeven de lijn uit deze bijgevoegde notitie te steunen. Conclusies over de effectiviteit van de inzet van de kwaliteitsmiddelen zijn nu nog niet te trekken. De mid term review is daarvoor het eerst aangewezen moment.
- U wilde de brief inkorten en beperken tot de kernboodschap, door scherper te maken wat de toegevoegde waarde is die naar voren komt uit de plannen. Ook wilde u de aandachtspunten nadrukkelijker agenderen en verbinden aan de mid term review.
- Op basis van deze opmerkingen hebben we de brief sterk ingekort. Deze bestaat nu uit een inleiding, de positieve beweging en toegevoegde waarde die de gemaakte plannen hebben, de aandachtspunten en hoe u de positie van de midterm review (2025) ziet. De uitwerking van elke prioriteit hebben we in de nieuwe versie geschrapt.
- Tot slot is in de staf stilgestaan bij de ambitie uit het regeerprogramma om een pact te sluiten over het opleiden voor de arbeidsmarkt van de toekomst. Wij hebben u toegelicht dat het daarbij gaat om verplaatsen van studentenstromen en voorliggende resultaten juist nut en noodzaak van het pact onderbouwen. U heeft deze lezing onderstreept en dit is herkenbaar verwerkt in bijgaande versie.

Datum
3 december 2024

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De persoonsgegevens van de steller van deze nota worden niet openbaar gemaakt.

BIJLAGE – Notitie ten behoeve van de Beleidsstaf van 3-12-2024

Aanleiding

U heeft de volgende opmerking gemaakt op de brief over de Werkagenda: "Waarom kieperen we deze middelen niet in de lumpsum met een efficiencykorting en zonder administratieve lasten?" In deze notitie vindt u een ambtelijke reactie en advies aangaande deze vraag.

Advies

- Op dit moment niet ingrijpen, maar uw zorgen agenderen en de midterm review (2025) als ijkmoment aankondigen. Daar kan ook de relatie met de, in het regeerprogramma aangekondigde, herziening van de bekostiging gemaakt worden.
- In het traject van de herziening bekostiging mbo kunt u meer fundamenteel bijsturen op de sturingsfilosofie van het ministerie richting de sector.
- Het bovenstaande scherper in de brief naar voren laten komen (zie opties onderaan) en in de staf bespreken of we ook een deel achter de hand houden voor in het debat.
- Het nu eenzijdig wijzigen van de afspraken uit de werkagenda zal tot onbegrip leiden binnen de sector. Bovendien kan de Werkagenda (qua inhoud en aanpak) rekenen op breed draagvlak in de Kamer.

Toelichting

Lumpsum en kwaliteitsmiddelen

- De kwaliteitsmiddelen zijn een instrument om beleidsmatig te kunnen sturen in het mbo.
    - Zo kan gevolgd worden wat de instellingen met de middelen doen en of zij de gestelde doelen (uit de Werkagenda en hun kwaliteitsagenda) bereiken.
    - Hier is onder meer de Algemene Rekenkamer positief over. Zij constateerden dat de effectiviteit van de inzet van middelen -in het bijzonder voor kansengelijkheid- in het mbo niet duidelijk is.
    - Aan de middelen ligt een specifieke regeling ten grondslag, waarmee het bestuursakkoord is uitgewerkt. Op grond van deze regeling zijn de middelen toegekend en inmiddels voor 2024 en 2025 beschikt. De instellingen rekenen op grond van de goedgekeurde plannen ook op de bijdrage voor '26 en '27.
- De lumpsum is een generieke bekostiging; beleidsmatige bijsturing is niet mogelijk.

Uitkomsten plannen voor de kwaliteitsmiddelen 2024-2027

- Alle instellingen hebben binnen de kaders van de regeling een plan gemaakt. Uit deze plannen komen de observaties die in de brief aan de orde komen.

- In de brief geven we aan dat bij de inzet van de kwaliteitsmiddelen niet altijd heldere, scherpe en logische keuzes worden gemaakt. Dit is een risico dat doelen wellicht niet gehaald worden. We kennen op dit moment echter nog geen voortgang of resultaten. Ingrijpen zou dus ontijdig zijn, omdat geen zicht is op resultaten van het proces.
- Dit instrument heeft concrete en meetbare doelstellingen opgeleverd op een aantal cruciale thema's. De sector heeft zich hieraan gecommitteerd. Bijvoorbeeld:
    - 10%-punt meer docenten in LC- of LD-schaal in 2027;
    - VSV daalt richting de door de Kamer gestelde doelstelling van 18.000;
    - Stagediscriminatie wordt structureel aangepakt;
    - Praktijkgericht onderzoek wordt versterkt met flinke uitbreiding practoraten.

Gevolgen van ingrijpen

- Indien we, vooruitlopend op de resultaten en mid term review, nu bijsturen , heeft dat een aantal directe gevolgen:
    - Een efficiencykorting betekent dat de Werkagenda eenzijdig wordt opengebroken. De Werkagenda is met inbegrip van een financieel kader gesloten. Daarmee wordt de uitvoerbaarheid van de plannen vanaf 2026 onder druk gezet.
    - Door het bovenstaande zullen de andere partijen die de Werkagenda hebben ondertekend OCW zien als onbetrouwbare partner.
- Indien alle middelen in de lumpsum landen, verliest u de mogelijkheid tot sturing op de sector. Dat geldt ook voor onderwerpen waar instellingen zich aan gecommitteerd hebben, die (deels) ook in het regeerprogramma zijn benoemd.

Mogelijkheden om de toon van de brief aan te scherpen

- In de brief zijn een aantal mogelijkheden om recht te doen aan uw commentaar:
    - Agenderen: u geeft aan het gebrek aan duidelijke en logische keuzes u zorgen baart. U geeft aan wat u al doet, namelijk dit onder de aandacht brengen bij instellingen en MBO Raad. In het debat kunt u proeven hoe de Kamer hierin staat en dan eventuele toezeggingen doen. Dit kunt u ook al in de brief doen, zoals hieronder toegelicht.
    - Duidelijk laten zien dat de midterm review een ijkmoment is: u agendeert, maar geeft daarbij ook aan dat u bij de midterm review zichtbare verbetering in focus wil zien. Sector gaat aan de slag met aanscherpen en het maken van heldere en scherpere keuzes.
    - Aankondigen dat u ingrijpen niet schuwt bij midterm review: u agendeert en waarschuwt dat u bijsturing overweegt als niet in voldoende mate is aangescherpt.

Datum
3 december 2024

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER ONDERTEKENING
Aan: MOCW

Middelbaar Beroeps Onderwijs

Van
Persoonsgegeven

Datum
19 november 2024

Referentie
49104193

Bijlagen
8

nota

Kamerbrief voortgang Werkagenda mbo en Stagepact mbo

Aanleiding

In februari 2023 is de Werkagenda mbo "Samen werken aan talent' (hierna: de werkagenda) ondertekend. In deze werkagenda zijn drie prioriteiten opgenomen, met daarbij behorende doelstellingen. Op basis hiervan hebben instellingen een kwaliteitsagenda opgesteld. In deze brief informeert u, op basis van een analyse van deze kwaliteitsagenda's, de Kamer over de ambities en inzet van mbo-instellingen en de sector als geheel.

Geadviseerd besluit

- Instemmen met het verzenden van bijgevoegde Kamerbrief over de voortgang van de Werkagenda mbo en het Stagepact mbo, inclusief het syntheserapport en per prioriteit een deelrapportage (bijlage 2 t/m 5 bij de brief).
- Instemmen om in de voortgangsbrief vsv uitgebreider in te gaan op studenten die ongediplomeerd aan het werk gaan en de gedeelde inzet van de partijen die betrokken zijn bij dit onderwerp en hiermee de gedane toezegging over dit onderwerp door te schuiven.
- Instemmen met het afdoen van de volgende moties en het versturen van het bijbehorende rapport in bijgevoegde Kamerbrief:
    - Motie Soepboer (NSC) over de mbo-verklaring
        - Evaluatie van de mbo-verklaring.
    - Motie Krul (CDA)/ Peters (CDA) over de visie over practoraten.
        - Evaluatierapport praktijkgericht onderzoek
- Instemmen met het versturen van de Marktverkenning schoolboeken en licenties in het mbo aan de Tweede Kamer, als bijlage bij deze brief.

Kernpunten

<u>Besluit over Kamerbrief Voortgang Werkagenda mbo en Stagepact mbo</u>

- Deze Kamerbrief en onderliggende rapporten laten, tezamen met de startmeting, zien waar de mbo-sector nu staat en waar we met elkaar de komende jaren naar toe willen bewegen: welke ambities hebben de mbo-instellingen gezamenlijk en hoe willen zij die realiseren?
- In de brief onderstreept u de lerende aanpak die met de werkagenda en het stagepact is ingezet.
- Op alle doelstellingen laat de sector ambitie zien om vooruitgang te boeken. Desalniettemin benoemt u een aantal aandachtspunten in de brief. Deze zijn eerder ook in een bestuurlijke brief aan de mbo-instellingen gemeld bij de goedkeuring van de kwaliteitsagenda's. Het

merendeel van de instellingen neemt op alle doelstellingen maatregelen. Verder lijken instellingen niet altijd op hun meest urgente uitdagingen in te zetten, waardoor verschillen tussen instellingen maar beperkt verkleind worden. U gaat tevens in op de belangrijkste inzichten per prioriteit uit de werkagenda. Op uw verzoek zijn er in de Kamerbrief een aantal praktijkvoorbeelden opgenomen over hoe instellingen de geformuleerde ambities willen realiseren.

- In de toelichting van deze nota staat meer informatie over (1) de Werkagenda en Stagepact, de bijbehorende monitoring en voortgangsmetingmeting (bijlage 1 t/m 5);) en (2) de evaluatie van de mbo-verklaring. Het betreft (extra) achtergrondinformatie die niet expliciet in de brief staat vermeld.

Toelichting

<u>Toelichting bij de geformuleerde aandachtspunten</u>

- Met de extra aandacht en middelen die de kwaliteitsafspraken bieden wordt een brede, extra impuls gecreëerd in het gehele mbo. De sector laat ambitie zien om op alle indicatoren vooruitgang te boeken.
- De opgegeven ambities blijven relatief dicht bij de startwaarden. De gemaakte keuzes van instellingen kunnen daarbij een rol hebben gespeeld. 66% van de instellingen past namelijk alle doelstellingen toe. Het lijkt erop dat brede inzet leidt tot een kleine verbetering op veel fronten, in plaats van grote winst op minder fronten. Vsv, carrièreperspectief en basisvaardigheden vormen hierop een uitzondering.
- De brede inzet en gekozen ambities zijn wel een gevolg van bewuste keuzes voor realistische doelen. Hoe deze keuzes uitpakken moeten volgende metingen uitwijzen.
- Wanneer het om inzet van middelen gaat is het algemene beeld dat van gespreide inzet van middelen over meerdere prioriteiten, doelstellingen en maatregelen. In die zin sluit het beeld aan bij de breed geformuleerde ambities.
- Uit de analyses blijkt geen samenhang tussen de ambitie (het verschil tussen start- en streefwaarde) van instellingen en de keuze om meer of minder middelen te alloceren.
- Op basis van de voortgang de komende jaren moet blijken of er uiteindelijk wel relaties ontstaan tussen bijvoorbeeld de inzet van middelen en de voortgang. Dit kan enige indicatie geven of middelen doelmatig worden ingezet.

<u>Evaluatierapport mbo-verklaring (bijlage 6)</u>

- De mbo-verklaring (wettelijk ingevoerd per augustus 2021) heeft tot doel om studenten die voortijdig zijn uitgevallen uit hun opleiding een bewijsstuk mee te geven van de behaalde resultaten of stages, zodat ze daarmee later kunnen terugkeren naar het mbo of naar werk.
- De voornaamste bevindingen zijn:
    - Alle mbo-instellingen gebruiken de mbo-verklaring, interne bekendheid is toegenomen, maar bezwaren over administratieve lasten blijven aanwezig;

- Als belangrijkste doel wordt het vergemakkelijken van terugkeer naar onderwijs genoemd (vrijstellingen);
- Als instrument voor het vinden van werk heeft het nog nauwelijks betekenis;
- De mbo-verklaring als mogelijk instrument voor flexibilisering is nog nauwelijks aan de orde, omdat daar nog weinig visie en beleid op is in de mbo-instellingen.

.

Evaluatierapport praktijkgericht onderzoek (bijlage 7)

- In een brief over praktijkgericht onderzoek (hierna: pgo) in brede zin (incl. ho) heeft uw ambtsvoorganger op 6 juli 2023[1] de Tweede Kamer geïnformeerd dat er een uitdaging ligt in het opbouwen en versterken van het onderzoek in het mbo en dat hij een verkenning laat uitvoeren "hoe we onderzoek in het mbo verder kunnen stimuleren, en welke vorm daarbij het beste past."
- Om uitvoering te geven aan de toegezegde Verkenning, is een opdracht verstrekt aan CINOP (Regioplan/ECBO) om een aantal zaken rondom pgo in het mbo nader in kaart brengen (in feitelijke zin); en om bouwstenen aan te leveren voor een (door OCW zelf) op te stellen visie op practoraten.
- Regioplan constateert dat onderzoek in het mbo zich kenmerkt door een focus op het verkennen en het ontwikkelen van nieuwe beroepspraktijken om deze vervolgens in te bedden in het onderwijs. Aandachtspunten voor een visie op practoraten die door Regioplan zijn benoemd betreffen: het draagvlak voor onderzoek in de instelling; de perceptie van onderzoek in het mbo door de buitenwereld; bemensing en professionalisering; facilitering; kwaliteitsbewaking; en financiering.
- Er zijn inmiddels 18 maanden verstreken sinds de motie Krul/Peters door de Tweede Kamer is aangenomen. Het is derhalve van belang te constateren dat de aandacht en het beschikbare budget voor onderzoek is gewijzigd. Waar in 2023 meer ruimte was voor verdere intensiveringen, ligt de focus nu meer op behoud van beleidslijnen die eerder zijn ingezet, binnen (soms) krappere financiële kaders. Dit heeft ook gevolgen voor de visie op practoraten.
- Voor de inhoudelijke visie kijkt MBO niet alleen naar de uitgevoerde Verkenning, maar ook de naar de eigen inventarisatie die in de afgelopen maanden is uitgevoerd naar adaptiviteit in de sector. De nieuw intern geformuleerde doelstelling op dit deelgebied luidt dat we hogere onderwijskwaliteit in het mbo willen realiseren door docententeams en onderzoekers, die samen de onderwijspraktijk evidence informed innoveren.
- Deze doelstelling wordt momenteel uitgewerkt in een beleidsagenda.

Marktverkenning schoolboeken en licenties in het mbo (bijlage 8)

- Middels een amendement op de OCW-begroting heeft de Tweede Kamer vanaf 2024 structureel €10 miljoen per jaar beschikbaar gesteld om schoolboeken en licenties voor de basisvaardighedenvakken kosteloos beschikbaar te stellen aan studenten tot 18 jaar. Dit bedrag blijkt niet toereikend te zijn om het beoogde doel te realiseren.

---

[1] *Kamerstukken II* 2022/23, 29338, nr. 269.

- Met de marktverkenning is onderzocht welk bedrag wel toereikend zou zijn en wat mogelijke varianten zijn voor een tegemoetkoming aan studenten. De marktverkenning heeft nog onvoldoende inzicht opgeleverd in mogelijkheden om structureel tegemoet te komen in de kosten van leermiddelen. Dit behoeft nog aanvullend onderzoek.
- Als tijdelijke maatregel is de beschikbare €10 miljoen via de Rijksbekostiging (lumpsum) over de mbo-instellingen verdeeld.
- Uw voorganger heeft de mbo-instellingen in een brief verzocht om in het huidige (2024/2025) en komende studiejaar (2025/2026) de studenten tot 18 jaar een tegemoetkoming te geven ter waarde van €60. Dit kan in de vorm van een tegoedbon, het kosteloos beschikbaar stellen van boeken/licenties of een uitbetaling.
- Binnenkort wordt de tijdelijke maatregel samen met de mbo-instellingen tussentijds geëvalueerd.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De persoonsgegevens van de opsteller van deze nota worden niet openbaar gemaakt.

Bijlage 1: achtergrondinformatie Werkagenda en het Stagepact

Opbouw en uitvoering van de Werkagenda en het Stagepact

- In de Werkagenda mbo en het Stagepact mbo zijn door een brede coalitie van partijen afspraken gemaakt om in de periode 2023-2027 het mbo verder te versterken. Dit gebeurt langs drie prioriteiten: (1) kansengelijkheid, (2) aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, (3) kwaliteit, onderzoek en innovatie. Het stagepact mbo maakt onderdeel uit van prioriteit 2.
- Onder de drie prioriteiten zijn diverse doelstellingen en maatregelen geformuleerd. Tevens zijn indicatoren benoemd om de ontwikkelingen op de geformuleerde doelstellingen te volgen en te zien of maatregelen de verwachte beweging in gang zetten.
- Mbo-instellingen geven regionaal -met hun in- en externe partners- invulling aan beide akkoorden middels hun kwaliteitsagenda's.
- In de Werkagenda mbo en het Stagepact mbo staan tevens afspraken die door landelijke partners, zoals MBO Raad, SBB, VNO-NCW en/of VNG worden opgepakt.

Kwaliteitsagenda's mbo-instellingen

- In de Regeling kwaliteitsafspraken mbo 2024-2027 is opgenomen aan welke eisen de kwaliteitsagenda's moeten voldoen. De mbo-instellingen hebben allereerst een analyse gemaakt van hun huidige positie (sterke en zwakke punten en hoe zij op de verschillende doelstellingen uit de Werkagenda mbo en het Stagepact mbo presteren).
- In de regeling zijn onder de doelstellingen uit de Werkagenda maatregelen opgenomen waar de instellingen de bijbehorende kwaliteitsmiddelen op kunnen inzetten. Hierbij geldt een 'pas toe of leg uit' principe. Instellingen beargumenteren in hun kwaliteitsagenda -mede op basis van hun analyse- per maatregel waarom zij op een maatregel wel of niet inzetten en wat ze gaan doen met de middelen die zij ontvangen. Op deze manier konden zij ook prioriteren of focus aanbrengen. Vier maatregelen waren verplicht, te weten: loopbaanoriëntatie en -begeleiding; professionaliseren van stagebeleid en -begeleiding; carrièreperspectief; en practoraten. Instellingen formuleren tevens een (SMART) ambitie op de doelstellingen waar zij op inzetten: waar willen zij staan in 2027 op de doelstellingen en maatregelen waar zij op inzetten?
- Uw voorganger heeft de kwaliteitsagenda's van alle mbo-instellingen beoordeeld. Bij de beoordeling heeft uw voorganger gebruik gemaakt van adviezen van de Commissie Kwaliteitsafspraken MBO (CKMBO). Dit is een onafhankelijke commissie. De CKMBO heeft op basis van de Regeling kwaliteitsafspraken en het bijbehorende beoordelingskader geadviseerd over de plannen.
- Alle instellingen hebben, bij een viertal na herkansing, een voldoende beoordeling gekregen. Bij een goedgekeurde kwaliteitsagenda ontvangt de instelling aanvullende bekostiging op basis van de Regeling Kwaliteitsafspraken mbo 2024-2027. Het eerste jaar gaat het om een bedrag van € 704 mln. voor alle mbo-instellingen samen en over de gehele looptijd om € 2,3 mld.

Monitoring en verantwoording: lerende aanpak

- Bij het afsluiten van de Werkagenda mbo en het Stagepact mbo is afgesproken dat het gezamenlijk leren een belangrijk onderdeel is van de akkoorden. Om de sector nog verder te verbeteren, is het van belang om te weten wat werkt

of lijkt te werken, maar ook waarom. Op basis van de ontwikkelingen kan dan ook meer gericht worden bijgestuurd door partners, mbo-instellingen, maar ook door het Ministerie van OCW.

- In het Monitoringsplan bij de Werkagenda -dat ook gezamenlijk met de ondertekenaars van de Werkagenda en het Stagepact is opgesteld- is nader toegelicht hoe deze lerende aanpak wordt ingevuld.
  - Belangrijk onderdeel hiervan is dat onder elke prioriteit, per doelstelling een indicator of meerdere indicatoren zijn benoemd om de ontwikkelingen op deze doelstelling te volgen.
  - Deze indicatoren dienen enerzijds als basis voor het lerende gesprek over de ontwikkeling, hoe deze geduid kan worden en wat er voor nodig is om de juiste beweging te zien of de bestaande beweging door te trekken.
  - Anderzijds zijn de indicatoren ook de basis voor de verantwoording van de middelen uit de Werkagenda. Is de juiste beweging in gang of is bijsturing nodig? *Tijdens de midterm review in 2025 is het eerste moment om - waar nodig - bij te sturen.*
- Mbo-instellingen verantwoorden hun inzet in het bestuursverslag van hun instelling. Ook vullen zij jaarlijks een zogenoemd 'e-file' in. Hierin krijgen zij de actuele stand van de indicatoren waarop zij inzetten te zien en kunnen zij toelichten of de indicator zich in de gewenste richting ontwikkelt, wat zij daarvoor gedaan hebben en ook toelichten als de gewenste beweging (richting hun ambitie voor 2027) niet zichtbaar wordt. De directie mbo voert daarnaast jaarlijks met elke mbo-instelling een gesprek over hun voortgang.
- De verzamelde (verantwoordings-)informatie wordt ook betrokken bij het opstellen van de voortgangsrapportages van de Werkagenda en het Stagepact die in het najaar van 2025, 2026 en 2027 zullen verschijnen. Deze geven een beeld of de gewenste beweging landelijk wordt gemaakt en daarmee ook of de ingezette middelen leiden tot het gewenste resultaat.